

СПРАВА «ЄВДОКИМОВ ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF YEVDOKIMOV v. UKRAINE)

(заява № 24635/14)

Стислий виклад рішення від 22 квітня 2021 року

У жовтні 2010 року Служба безпеки України (далі — СБУ) розпочала проведення негласних слідчих дій щодо заявника, на той момент слідчого міліції, які стосувалися тверджень про вимагання ним хабара. Постановою Апеляційного суду Харківської області (далі — апеляційний суд) голова надав дозвіл СБУ на проведення таких дій. Ця постанова була єдиним документом, яким було санкціоновано спостереження за заявником, і його ніколи не ознайомлювали з її текстом.

Пізніше заявника було затримано, а документи щодо негласних слідчих дій були розсекречені та більше не належали до таємної інформації, а також офіційно долучені до матеріалів кримінальної справи щодо заявника.

Під час подальшого кримінального провадження заявник клопотав про витребування в апеляційного суду постанови голови суду, якою було санкціоновано прослуховування його телефону (зняття інформації з каналів зв'язку), а також інших постанов, якими санкціонувався запис його особистих розмов (застосування інших технічних засобів отримання інформації). Заявник наголошував, що відповідні матеріали більше не мали грифу «таємно» і стверджував, що процедури, яка застосовувалася для санкціонування здійснення негласних слідчих дій, зняття інформації з каналів зв'язку та спостереження за допомогою інших технічних засобів (за винятком телекомунікаційних каналів) були двома окремими заходами спостереження, і кожен вимагав отримання окремого дозволу суду. Проте СБУ зазначала про наданий лише один такий дозвіл, який стосувався прослуховування телефону та не поширювався на жодні інші заходи. Заявник стверджував про незаконне здійснення запису, і що такі записи слід було визнати недопустимими доказами. Нововодолазький районний суд Харківської області відмовив у задоволенні клопотання заявника про витребування інформації, оскільки він не мав сумнівів у правильності і законності виконання органом досудового розслідування своїх службових обов'язків під час розслідування цієї кримінальної справи.

У травні 2012 року районний суд визнав заявника винним у вимаганні хабара, пославшись, зокрема, на аудіо- та/або відеозаписи телефонних і особистих розмов заявника. Заявник оскаржив цей вирок до судів вищих інстанцій, наголосивши, серед іншого, на відсутності у матеріалах справи постанови про проведення негласного спостереження та невиправданій відмові у її витребуванні. Апеляційний суд та Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ залишили вирок без змін.

До Європейського суду з прав людини (далі — Європейський суд) заявник скаржився за пунктом 1 та підпунктами «b» і «d» пункту 3 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) на невідкриття стороні захисту тексту постанови суду про дозвіл на проведення негласних слідчих дій спостереження за ним і визнання допустимими доказами проти нього показань понять, які не з'являлися у судові засідання.

Стосовно питання визнання допустимими доказами показань понять, які не з'являлися у судові засідання, Європейський суд зазначив, що показання понять, які не з'являлися у судові засідання, не були єдиними доказами та вирішальними у справі заявника, а документи, які не були відкриті стороні захисту, не були прямо пов'язані з показаннями понять, які не з'являлися у судові засідання. З огляду на це Європейський суд дійшов висновку, що визнання допустимими доказами показань понять, які не з'являлися у судові засідання, не підірвало справедливості кримінального провадження щодо заявника і вказав на відсутність порушення пункту 1 та підпункту «d» пункту 3 статті 6 Конвенції.

Щодо питання невідкриття тексту постанови суду стороні захисту Європейський суд зауважив, що під час ухвалення цього рішення національні органи влади не посилалися на суспільний інтерес для невідкриття стороні захисту тексту відповідної постанови. Також відсутні дані, що суди, які розглядали справу заявника, мали доступ до тексту постанови. До того ж заявник не був поінформований про причини обмеження його прав. І хоча та постанова суду не містила жодних доказів проти заявника, вона стосувалася допустимості ключового доказу проти нього — матеріалів негласного спостереження за ним. З огляду на зазначене Європейський суд дійшов висновку, що порядок, якого дотримувалися суди під час ухвалення відповідного рішення, не відповідав вимогам змагальності судового процесу та рівності сторін і не передбачав належні гарантії захисту інтересів обвинуваченого. Таким чином, Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з невідкриттям стороні захисту тексту постанови суду, якою було санкціоновано здійснення негласного спостереження за заявником.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* заяву прийнятною;

2. *Постановляє*, що не було порушено пункт 1 та підпункт «d» пункту 3 статті 6 Конвенції у зв'язку з визнанням допустимими доказами показань понять Г. і К., наданих під час досудового розслідування;

3. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з невідкриттям постанови суду, якою було санкціоновано заходи спостереження за заявником;

4. *Постановляє*, що встановлення порушення само собою є достатньою справедливою сатисфакцією будь-якої моральної шкоди, якої міг зазнати заявник;

5. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику 800 (вісімсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».